

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
Кафедра економіки і бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

 Ірина КОЛОКОЛЬЧИКОВА

3 вересня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної практики
«Основи підприємництва»

для здобувачів вищої освіти денної форми навчання
освітнього ступеню «Бакалавр»
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Запоріжжя 2022 р

Робоча програма початкової практики «Основи підприємництва» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Запоріжжя, ТДАТУ, 2022. 15 с.

Розробник – к.е.н., доцент Віта ТЕБЕНКО

Робоча програма практики затверджена на засіданні кафедри економіки і бізнесу

Протокол № 1 від «31» серпня 2022 року

в.о. завідувача кафедри економіки і бізнесу

к.е.н., доц. Лариса БОЛТЯНСЬКА

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу

Протокол від «02» вересня 2022 року № 1

Голова, доц. Анна КОСТЯКОВА

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної практики	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS: 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування		
Загальна кількість годин – 120 годин	Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Курс	Семестр
		2	4
Тижневих годин: 30 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Практика	120 год.
		Самостійна робота	-
		Індивідуальна робота	-
		Форма контролю: диференційований залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Навчальна практика для здобувачів 2 курсу факультету економіки і бізнесу є невід’ємною складовою освітньо-професійної підготовки. Навчальна практика є важливим етапом навчального процесу у вищому навчальному закладі з метою формування у здобувачів активного ставлення до здобуття високого рівня наукових і професійних знань, умінь і навичок для майбутньої практичної діяльності в галузі управління та адміністрування.

Навчальна практика є практикою професійного спрямування, а саме – основою уявлення про майбутню професію, вивчення професійних (фахових) функцій майбутніх обліковців у різних сферах господарського діяльності.

Метою проходження здобувачами навчальної практики є набуття практичних умінь і навичок, закріплення універсальних і професійних компетенцій, набутих ними в процесі вивчення дисципліни «Основи підприємництва».

Завдання навчальної практики:

- оволодіння теоретичними та практичними знаннями об'єктивних закономірностей, умов и процесів підприємницької діяльності;
- усвідомлення сутності правового регулювання підприємництва в сучасних умовах перехідної економіки;
- вивчення сучасних організаційних форм підприємництва та його інформаційного забезпечення;
- одержання знань з питань формування та ефективного використання виробничого потенціалу суб'єктів господарювання;
- вивчення основ економічного регулювання підприємницької діяльності та прийняття ефективних управлінських рішень.

3. ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ

Результати навчання (з урахуванням soft skills)

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен оволодіти наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальна компетентність:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7. Здатність працювати в команді.
- ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.
- ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахова компетентність:

ФК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

ФК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ФК 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

ФК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ФК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристикитоварів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.

ФК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

ФК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ФК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ФК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Програмні результати навчання:

РН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

РН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

РН 4. Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

РН 5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

РН 6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

РН 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

РН 8. Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

РН 9. Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю

забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної і правової держави.

РН 10. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

РН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

РН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

РН 13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

РН 14. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

РН 15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів.

РН 16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати його на практиці.

РН 17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

РН 19. Застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.

РН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

РН 21. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері підприємницької діяльності.

РН 22. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

РН 23. Вміти готувати презентаційні матеріали зарезультатами досліджень.

Soft skills:

- комунікативні навички: письмове, вербальне й невербальне спілкування; уміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести суперечки і відстоювати свою позицію, спілкування в конфліктній ситуації; навички створення, керування й побудови відносин у команді.
- уміння виступати привселюдно: навички, необхідні для виступів на публіці; проводити презентації.
- керування часом: уміння справлятися із завданнями вчасно.

- гнучкість і адаптивність: гнучкість, адаптивність і здатність мінятися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблем.
- лідерські якості: уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння встановлювати мету, планувати.
- особисті якості: креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до навколишніх.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен **знати:**

- організацію планування виробництва суб'єктів підприємницької діяльності;
- організацію планування праці та заробітної плати, витрат суб'єктів підприємницької діяльності;
- використання методів прийняття фінансових рішень та оцінки інвестиційних пропозицій.

У результаті проходження навчальної практики здобувач повинен **вміти:**

- розраховувати головні показники виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- визначати витрати суб'єктів підприємницької діяльності;
- обчислювати параметри оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності;
- виконувати аналіз виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- використовувати операційний аналіз в прийнятті фінансових рішень;
- оцінювати інвестиційні пропозиції;
- використовувати заходи управління рухом фінансових ресурсів і капіталу.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Організація навчальної практики здійснюється згідно з «Положенням про проведення практик здобувачів ТДАТУ» та «Положення про робочу програму навчальної (виробничої) практики та методичні рекомендації до її розробки».

Підставою для проходження практики є наказ ректора. Навчальна практика «Основи підприємництва» проводиться у терміни, передбачені навчальним планом. Тривалість навчальної практики «Основи підприємництва» відповідно до навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» складає 4 тижня.

Організація й навчально-методичне керівництво практикою здобувачів здійснюється кафедрою підприємництва, торгівлі та біржової діяльності у навчальних аудиторіях під керівництвом викладачів даної кафедри.

Обов'язки керівника практики:

- здійснює загальну організацію практики, тобто розробляє організаційні заходи, що забезпечують її підготовку та проведення.
- здійснює контроль за проходженням практики.
- готує методичні вказівки до проведення навчальної практики здобувачів, робочу програму з навчальної практики, робочий зошит для роботи;
- повідомляє здобувачам про систему звітності з практики, забезпечує високу якість проходження практики згідно з затвердженою програмою.
- контролює забезпечення нормальних умов для проходження практики здобувачами на базах практики, проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки, а також виконання здобувачами правил внутрішнього трудового розпорядку.
- приймає заліки з практики у складі відповідної комісії.
- подає завідувачу кафедри (у деканат не пізніше 1 жовтня) письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення практичної підготовки здобувачів.
- готує підсумковий звіт за результатами практики.

Здобувач під час навчальної практики повинен:

- виконувати завдання, передбачені програмою практики та планом-графіком проходження практики;
- дотримуватись календарного плану проходження навчальної практики;
- надати керівнику практики письмовий звіт про виконання усіх завдань, здати та захистити звіт про практику у встановлені терміни.

Календарний графік навчальної практики наведено нижче в розрахунку на 5денний робочий тиждень (табл. 1).

Таблиця 1

Календарний графік проходження навчальної практики

№ п/п	Назва завдань і зміст робіт	Тижні проходження практики			
		1	2	3	4
1.	1.Ознайомлення з головним завданням практики–техніко-економічним обґрунтуванням створення нового підприємства (бізнес-план). Розгляд основних розділів бізнес-плану, етапів його створення і головну мету. 2.Отримання завдання практики за варіантами (у відповідності до списку в журналі)	1			

2	Оцінка макросередовища нового підприємства Передумови підприємництва та елементи підприємницького середовища. Інфраструктура підприємництва. Функції і модель підприємництва. Правова база підприємництва. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні.	1			
3.	Оцінка мікросередовища нового підприємства. 1. Пошук діючих цін на електроенергію, воду, стоки. 2. Пошук оптових продавців сировини (не менше трьох за кожною позицією). По них в звіті необхідно вказати наступну інформацію: - назву; - сайт або електронну адресу; - запропоновані ціни на сировину.	1			
4.	Пошук потенційних конкурентів (не менше трьох). По них в звіті необхідно вказати наступну інформацію: - назву; - сайт або електронну адресу; - характеристики продукції (фасування, зовнішній вигляд тощо); - запропоновані ціни на продукцію.	2			
5.	Розгляд технології виробництва продукції проекту.		1		
6.	Екскурсія в супермаркети (Сільпо, АТБ) для дослідження ринку роздрібної торгівлі		1		
7.	Розрахунок собівартості продукції, ефективності виробництва в цілому		3		
8.	Визначення джерел фінансування проекту, знайомство з банківським кредитуванням			3	
9.	Визначення ризиків проекту, пошук інформації про можливі ризики проекту та шляхи його зниження			2	
10.	Оформлення звітів з практики, здача на кафедру для перевірки				2
11.	Перевірка звітів, доопрацювання (за необхідністю)				2
12.	Захист результатів виконання завдань практики				1
Всього днів		5	5	5	5

5. ПРОГРАМА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Тема 1. Техніко-економічне обґрунтування створення нового підприємства

Техніко-економічне обґрунтування . Бізнес-планування.

Інвестиційний проект. Інвестиційна програма.

Тема 2. Підприємницьке макросередовище середовище в Україні

Передумови підприємництва та елементи підприємницького середовища. Інфраструктура підприємництва. Функції і модель підприємництва. Правова база підприємництва. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні.

Тема 3. Організаційно-правові форми підприємництва

Підприємство як форма прояву підприємництва. Класифікація підприємств. Підприємства колективної власності. Особливості та види кооперативів. Державні та змішані підприємства. Підприємства з іноземними інвестиціями. Мале підприємництво. Організаційно-правові форми підприємництва. Одноособове володіння. Види господарських товариств. Особливості акціонерних товариств.

Тема 4. Організація підприємництва

Технологія створення власної справи. Формування початкового капіталу. Оцінка майна. Найменування та торговельна марка підприємства. Зміст установчих документів та їх підготовка. Державна реєстрація підприємницької діяльності. Припинення підприємницької діяльності. Реорганізація та ліквідація підприємства. Реструктуризація підприємства. Типові помилки при заснуванні власної справи.

Тема 5. Менеджмент у підприємстві

Сутність менеджменту. Система підприємницького управління. Розробка стратегії та бізнес-планування підприємницької діяльності. Організація маркетингу. Організація фінансової діяльності та оптимізація оподаткування. Зовнішньоекономічна діяльність. Ризики підприємницької діяльності та економічна безпека підприємства.

Тема 6. Ризики підприємницької діяльності

Види ризиків в підприємницької діяльності. Оцінка можливих ризиків створення нового підприємства та шляхи їхнього зниження

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час проведення навчальної практики з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів при виконанні програми використовуються такі методи навчання, як: проведення досліджень, аналізу, складання графічних схем, таблиць, програм, робота в малих групах, презентації, самостійна робота з рекомендованою літературою та джерелами Інтернет тощо.

7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Порядок отримання диференційованого заліку.

Здобувачі звітують про виконання програми в останній робочий день навчальної практики.

Форма звітності здобувача за практику – це подання письмового звіту на рецензування керівнику практики. По закінченні навчальної практики з дисципліни «Основи підприємництва» здобувачам виставляють оцінки за результатами перевірки звітної документації і особистого спостереження викладача під час практики. За необхідності з окремими здобувачами проводиться співбесіда з питань виконання програми практики.

Підведення підсумків практики оцінюється диференційованим заліком.

До початку і по закінченні навчальної практики здобувачі повинні пройти підсумковий контроль з дисципліни «Основи підприємництва».

Методика оцінювання та розподіл балів, що присвоюються здобувачам

Після завершення строків практики здобувачі докладають про виконання програми практики. Форма звітності - надання складеного звіту, оцінений та підписаний керівником практики від кафедри.

Підсумки практики підводяться в процесі складання здобувачем заліку комісії, яка призначається завідувачем кафедри. Результати складання заліку з практики заносяться в список-відомість навчальної практики, проставляються в заліковій книжці.

Керівник практики інформує кафедру щодо фактичних термінів початку й закінчення практики здобувачами, про їх дисципліну та з інших питань організації чи проведення практики.

Загальне оцінювання роботи здобувачів здійснюється шкалою ECTS (табл.3).

Таблиця 3

Структура диференційованого заліку з навчальної практики

Види робіт	Форма звітності	Кількість балів
Інструктаж з порядку проходження практики та з охорони праці і безпеки життєдіяльності. Отримання звітної та методичної документації. Підготовка та оформлення звіту із проходження практики. Робота із літературою, пошук матеріалів до звіту та індивідуальному завданню.	Журнал інструктажу з питань охорони праці	0...10
<i>Проходження практики та написання звіту:</i>		50-60
- присутність здобувача відповідно до розкладу проходження практики	Журнал обліку присутності здобувача	

		10
ритмічність роботи під час практики у відповідності до календарного плану	Календарний план. Робочий зошит із проходження практики	5-15
- відповідність звіту щодо вимог оформлення звіту з навчальної практики	Робочий зошит із проходження практики	5-10
- правильність розрахунків економічних показників та виконання завдань	Робочий зошит із проходження практики	5-15
- логічність та завершеність обґрунтування результативних показників	Робочий зошит із проходження практики	5-10
<i>Захист навчальної практики</i>	Робочий зошит із проходження практики	20-30
<i>Всього балів</i>		100

Переведення підсумкової оцінки академічної успішності в балах до показників за державною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та до шкали оцінювання, що прийнята в ECTS представлено в таблиці 4.

Таблиця 4

**Шкала оцінювання проходження здобувачами навчальної практики
«Основи підприємництва»**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Порядок підведення підсумків практики

Оцінка за практику вноситься в список - відомість навчальної практики і в залікову книжку здобувача. Записи і підпис з навчальної практики здійснює викладач – керівник (и) практики.

Члени комісії ставлять свої підписи тільки на титульному аркуші практики та у відомостях. Відомості робляться у 2 примірниках. Перший залишається на кафедрі, другий надається у деканат.

Здобувач, який не виконав програму практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на практику повторно в періоду навчального семестру або канікул.

Здобувач, який в останнє не отримав задовільну оцінку з практики в комісії, відраховується з університету.

За підсумком практики викладач – керівник (и) практики складає звіт. Звіт по практиці має наступну структуру:

- Титульний аркуш;
- Вступ (де вказується відповідно яких документів проводилась практика);
- Основна частина (де стисло вказується яким чином і з ким проводилась практика, місця проведення практики, контроль проходження практики, дані результатів практики зведених у таблицю, їх аналіз);
- Висновки та пропозиції;
- Додаток до звіту (список - відомість навчальної або виробничої практики);
- Звіт підписується викладачем – керівником практики від кафедри.

Підсумки навчальної практики обговорюються на засіданні кафедри, підсумкових конференціях здобувачів з практики, а загальні підсумки - на засіданнях ректорату, деканатів, Вченій раді університету, факультетах.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма з проведення навчальної практики.
2. Методичні вказівки до проведення навчальної практики.
3. Робочий зошит з навчальної практики.
4. Посібники, підручники відповідно професійних компетенцій.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бобров В.Я. Основи ринкової економіки і підприємництва. Київ: Вища школа, 2003. 719 с.
2. Варналій З.С. Основи підприємництва: навчальний посібник. Київ: Знання-Прес, 2006. 329 с.
3. Виноградська А.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2008. 544с.
4. Від ідеї до власної справи: Навч. посібник. / А.С. Коноваленко, Л.О. Болтянська, Д.М. Трачова та інш. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2017. 278 с.
5. Гаєвська Л.М. Підприємницька діяльність та її оподаткування: Навчальний посібник. Ірпінь: Академія ДПС України, 2003. 218 с.

6. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 368 с.
7. Грицаєнко Г.І. Основи інвестиційної діяльності: навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. 224 с.
8. Донець Л.І. Основи підприємництва. Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2006. 320 с.
9. Завадських Г.М., Андреева Л.О., Лисак О.І., Грицаєнко М.І. Економіка і організація підприємств малого бізнесу: курс лекцій. Мелітополь: Люкс, 2020. 187 с.
10. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир: ЖДТУ, 2019. 492 с.
11. Підприємництво [Текст] : підручник / С.В. Панченко, В.Л. Дикань, О.В. Шраменко [та ін.]. Харків : УкрДУЗТ, 2018. Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. 241 с.
12. Підприємництво [Текст] : підручник / С.В. Панченко, В.Л. Дикань, О.В. Шраменко [та ін.]. Харків : УкрДУЗТ, 2018. Ч. 2 Реалізація підприємницької діяльності у сучасних ринкових умовах. 228 с.

Допоміжна

13. Грицаєнко М.І. Підприємництво як джерело інноваційної діяльності в аграрній сфері. Ефективна економіка. 2014. №12. Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>;
14. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал регіону. Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 лютого 2020 р.): у 2 ч. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Ч.2. С. 125-128.
15. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал у механізмі саморегулювання підприємницької діяльності в сільському господарстві. Економіка АПК: міжнародний науково-виробничий журнал, 2019. № 8. С. 70-78.
16. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал у становленні підприємницької мережі аграрної сфери України. Економіка АПК. 2017. №5. С. 58-64.
17. Грицаєнко М.І., Грицаєнко Г.І. Індикатори інвестиційно-інноваційної діяльності в торговельному підприємстві. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Львів, 18-20 березня 2020 р. Львів: ЛНАУ, 2020. С. 494-497.
18. Завадських Г.М., Андреева Л.О., Лисак О.І., Грицаєнко М.І. Економіка і організація підприємств малого бізнесу: курс лекцій. Мелітополь: Люкс, 2020. 187 с.
19. Педченко Г.П., Власюк Ю.О. Соціальні аспекти розвитку підприємництва в Україні. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2017. № 1-2 (33-34). С. 260-268.
20. Педченко Г.П., Власюк Ю.О. Сучасний стан підприємництва в Запорізькій області. Збірник наукових праць Таврійського державного
21. Яворська Т.І. Аналіз стану малого підприємництва в місті. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2017. № 3 (35). С. 174-182.

22. Яворська Т.І. Малий бізнес у сільському господарстві: теорія і практика: монографія. К. : ННЦ "ІАЕ", 2012. 384 с.
23. Hrytsaienko M., Hrytsaienko H., Andrieieva L. and Boltianska L. The Role of Social Capital in Development of Agricultural Entrepreneurship. Modern Development Paths of Agricultural Production. 2019. pp. 427-440.
24. Zbarsky V.K., Trusova N.V., Sokil O.H., Pochernina N.V. and Hrytsaienko M.I. (2020). Social and Economic Determinants for the Development of Resource Potential of Small Forms of Agrarian Production in Ukraine. Industrial Engineering & Management Systems. Vol 19, No 1, March 2020, pp.133-142.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Навчально-інформаційний портал ТДАТУ <http://op.tsatu.edu.ua>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
3. Методичний кабінет кафедри ПТБ.
4. Internet.